

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.
Виходить щодня
крім днів по
недільях і святах.

БУЖОВИНА

Редакція і адміністрація в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.

Передплата
10 зр.

Аграрний соціалізм в Угорщині.

В двох статях з 6. числа „Праці“ ми подали нашим читателям образ, як розрісся рілний соціалізм в Угорщині і які користи узискав через послідній страйк. Тепер хочемо зібрати дальші причини того руху між угорськими селянами, та дальші наслідки его, що проявили ся в проектах до далекосяглих реформ. Ті відносини подібні дуже до наших буковинських і галицьких рілних відносин і тому можна з них взяти для себе не одну науку.

Угорський мужик має дуже мало землі, або живе як халупник тільки з праці своїх рук та своєї родини. Більшу часть землі становлять майорати панські (нероздільні добра ділчнї) і посїлости державні. Поки були заробітки, міг ще удержувати себе тяжким трудом зарібника. Але з часом відпала фірманка, бо залізнична сїть покрила густо плідні комітати Угорщини. Відпала також і більша часть заробків при великих господарствах, бо людські руки заступили машини. При великих господарствах заступить оден паровий плуг десятки погоничів, одна молотїльня сотки молотїльників, одна жнивярка сотки женців, і т. д. Навіть до кошеня трави, розтрясання і гребаня сїна, ба навіть до управи кукурудзи придумали вже ріжні машини. Рїлний робітник тратить заробок в літї, а на зиму вже цілком не має надїї. В иньших комітатах Угорщини є фабрики, де можуть люди заробити хоть стїлько, щоби не згнули з голоду, але в полудневих комітатах, де тепер вибух страйк, нема і того. В го-

рах угорських проявила ся масова еміграція до Америки і тим способом зменьшила ся нужда рілного робітника і дрібного господаря, бо ті сотки тисяч, що вивандрували, зробили місце тим, що зістали в краю. В альфельдскім комітатї нема ані фабрик, ані нема еміграції, а як всюда, так і тут рілного робітника виперли від господарства, зробили его непотрібним а великі господарства обняли пани у власній заряд і обрабляють їх машинами.

Се мусїло викликати соціалїстичну агітацію межі рілними робітниками і ті сумні наслідки, до яких прийшло сїх жнив. Правительство помогло панам поки-що транспортом робітників з дальших сторін, військом і жандармерією, але се не є жадна зарада, не зменшене лиха, лише побільшене его. Бо те населене, що того року страшило цілий заробок при жнивях, попаде через те в ще більшу нужду і стане тільки тягарем для держави.

Той невідрадний стан сїльського населеня в Угорщині розбирали вже дуже горячо в угорській радї державній при нагодї ухваленя бюджету для міністерства рілництва. Але з тих нарад не вийшло багато хїсна. Завсїгди так буває, що люди, котрі не старають ся пізнати докладно справи і судять поверховно або мають в тім свій власний інтерес, видають такий рух в суспільности за штучний, викликаний агітаторами. Так було і в угорській радї державній. Та аж тепер отворили ся веїм очі, що агітація без правдивої конечности не похала би цілої сїльської людности до крайного способу оборони своїх інтересів — до страйку.

Міністерство утворило тепер осібну комісію, щоби розслїдити справу альфельдського страйку і подати проект як тому лиху зарадити. Крім того ставлять і приватні люди, знавці тамошних відносин, проекти, як би устроїти відношене мужика до пана на кориснійших і тривкійших підвалинах. Одну таку раду подає Wiener Landwirtschaftliche Zeitung в статї автора, котрий виробив цілий, докладний план переведеня проектованої реформи і вислав его до угорського міністерства рілництва.

Тільки знесенє фідеїкомісів і майоратів, — каже ся статя, — кольонїзація державних посїлостей земських і роздїл землі між сїльське населене, що шукає праці, т. з. розпарцельоване великих посїлостей, якого домагають ся зі веїх сторін, могло би зарадити лиху, коли-б при тім помогло ся не лише заможнійшим мужикам, але самим найбільшійшим зарібникам, що крім численної родини і маленької хатки часто не мають і пражини поля та не можуть нічим доробити ся, як тільки руками своїми і своєю родини. Через те став би зарібник спосібнійшим до розробку і був би задоволеним. Він подвоїв би свою працю і піднїс би через те вартість землі і своєї праці при господарствї домашнім і рілнім. Він привязав би ся до рілі, від котрої зависить его істнованє і став би ужиточним громадянином.

Яким способом убогий зарібник має зачинати господарство на куснику призначеної для него землі, щоби добув користи зі своєї праці і заплатив чинш за винаєм свого ґрунту? Се найважнійше питанє, від котрого залежить полагожденє аграрного

9)

Буковинська Русь.

Культурно історичний образок.

Написав

др. Ст. Смаль-Стоцький.

(Далше.)

Ба, не лиш катехизм дістали православні Русини буковинські із Карлівця, але і букварі і п.¹⁾ В моїх руках є: „Букварь во оупотребленїє юности славно-сербского народа во оунгарскомъ кралевствѣ принадлежащихъ ему предѣлахъ находящагося. Съ дозволенїемъ правительствующихъ. Цїна безъ преплета 4 кр. среб. Въ Будинѣ градѣ, печатанъ при кралевскомъ оунїверситетѣ писмены славно-сербскїя печатни. 1851.“ — Сей буквар дістав я від б. учителя при православній школі в Чернівцях п. Константиновича; очевидно, з него учили рускої мови на Буковині!

Через тоті зносини православних Буковинців з Сербамі а тим самим і з Угорщиною по-

¹⁾ В моїх руках є пр. книжка: Госнода нашего спасителя Слово о вѣчномъ блаженствѣ. За младое лѣто поздравъ и поклонъ прїятелемъ и Любителемъ сербского языка изложи Лазо от Милетича. У царскомъ Граду Бечу 1821. — Тота книжка була в руках буковинського православного духовенства

пали вони также на Лучкая граматикѣ і его проповідї, бо і тотї книги подібують ся з части на Буковинї.

Р. 1848 заведено на Буковині руску читанку vom Volksschulaufseher Dobrzański in Przemyśl. Здаєть ся, що до науки рускої мови уживали ся тоді иньші книжки в школах, що стояли під лат. консисторією, а знов иньші в тих школах, що були під надзором православної консисторїї. Чи уживано на Буковині букваря Писма Левїцкого, виданого 1844-го р., не знати.

При тїй спосібности треба ще згадати про грубу книжку, що носить заголовок: Auszug aus der für Normal- und Hauptschulen vorgeschriebenen deutschen Sprachlehre in deutscher und wallachischer Sprache, enthaltend das Wichtigste der deutschen und wallachischen Sprache, dann die Uibereinstimmung oder Abweichung der letztern von der erstern. Zum Gebrauche derjenigen welche die deutsche oder wallachische Sprache zu erlernen Lust haben, nach den in der besagten deutschen Sprachlehre vorkommenden Paragraphen kurz und fasslich verfasst. Tschernowitz, gedruckt bey Petrus Eckhard k. k. Bukowiner Kreis-Buchdrucker. 1810. Книжка тота має без передмови автора Антона де Маркі, що писав ся к. k. Kreis-Hauptschul-Direktor, 719 сторін. Се, можна-б сказати, перша волоска граматика. Рускої такої граматикѣ для Німців ніхто не брав ся написати.

Перші сяк так рускі книжки дістали Русини вже в новїйшїй добї. Які вони були, се схарактеризовано в Minoritätsvotum (Чернівці 1888); перші правдиво рускі книжки аж що йно в 90-их роках! Tantae molis erat ruthenam condere gentem!

Крім шкіл публичних на Буковині, засновуваних старанєм правительства, були ще і иньші школи, які собі сам нарид засновував і утримував. Се були, думаю, прості дяківки, т. з. школи, в котрих дяки селські на церковних книгах, псалтарї і часослові, учили читати, де учили также церковного співу. Про тоті школи довідует ся припадково дещо. Так учитель Кіцманської школи (від 1796—1800) Константин Кантемир скажить ся перед шкільною властїю на покутних „moskowitzische Lehrer“ в Суховерховї і каже, що в них багато учеників, через що Кіцманська школа порожна¹⁾. Видю, наш нарид любив школу, але свою! Такий Privatlehrer споминає ся также (по р. 1800) в Кліводинї, а 1809-го р. довідует ся про якогось „moskowitzischer Privatlehrer“ в Давидівцях, котрий учив там діти навіть за дозволом шкільної власти, „da es doch besser sei, wenn die Kinder lieber etwas lernen, als gar nichts.“

В таких приватних дяківських школах учили также, здаєть ся, і волоскої мови. В моїх руках є зошит з 1830-го р. „Наука руска и волоска

¹⁾ Lagler: Die Volksschule in Kotzman, 17.

лиха. Відповідно на него є зміна господарської системи. До тепер панувала в Угорщині система централізації т. є. лучення менших посіlostей в одну велику, щоби на ній було легше господарити з поміччю машин, при зменшенім персоналї адміністраційнім. Лихим наслідком тої системи треба зарадити через систему фермерських господарств. Одна фарма має бути так за велика, щоби сам господар при помочи своєї родини міг провадити на ній господарство. Через таку децентралізацію т. є. розділ великої посіlosti може і збільшити би ся кошта заряду, але їх вирівняли би пильність і праця робучої родини фермера, бо они працювали би з тим почутем, що працюють на своїм і для себе.

І так треба би розділити великі лани і винайти ті частини убогим, працюючим і тверезим мужикам, що до тепер занимали ся виключно або в більшій частині сільським господарством та жили з зарібків. Але головна річ в тім, аби фермерови передати цілком уряджене господарство з будинками, з живим і мертвим інвентарем а навіть зі збіжем на засів і з якимсь капіталом, потрібним на початок господарки. Тоді міг би він відразу загосподарувати ся на фармі, величини 15—20 а найбільше 25 моргів. Вартість урядження фарми мусів би фермер сплатити до якогось часу, і тим способом він був би примушений до ощадности. А щоби се було можливе, треба подати фермерови можливість, збувати як найкорисніше всі плоди зі свого господарства. В тім є користь системи фермерського господарства, що виходить на добро так політнікови (пахтяреви), як і властителиви. Заряд цілого маєтку основує головні шпихліри і старає ся о добрі комунікації. До тих шпихлірів відвозить фермер весь свій добуток в товарі, з поля і з огорода за звичайну торгівну ціну. Тим заощадило би ся дрібному господареви коштовне продаване на торгах, а він міг би сплачувати свої зобовязання супротив властителя ґрунту просто сирими плодами своєї фарми. Заряд головних шпихлірів провадив би торгівлю збіжем, товаром, набілом, яйцями і т. д. на велику скалю, або закладав би

млини, фабрики сира, консервів і п. та перерабляв би сам плоди, котрих би достарчали фермери. Ціле господарство по фармах, спосіб управи рілі, гноєне і засіви аж до хову товару, безрог і дрібної птиці стояло би під доглядом головного заряду. Заряд уважав би, щоби плідність землі піддержувати достаточним гноєнем, достарчав би навозу з головних різниць і стайнів для годівлі, або закладав би фабрики штучного навозу.

Розуміє ся, що для переведення тої зміни системи господарської, для поділу і урядження фермерських господарств, як і для заложення головних шпихлірів і т. д. треба великих грошових видатків. До такої глибокої реформи народного господарства рільного мусіла би причинити ся передовсім держава. Она повинна би осунувати рільний банк, котрий би мав за задачу, перевести зміну системи господарської на державних і приватних великих посіlostях. Най ті грошеві видатки і фінансові труднощі будуть хоть і як великі, то таки треба їх доконче дати. Удержане рільного робітника в таким рільнім краю, як Угорщина, є доконечною вимогою для его розвою. Полагоджене аграрного соціалізму і заведенне ліпшої, користнійшої системи господарської мусять іти рука в руку, коли має здержатись небезпеченство, яке грозить угорській державі, та дати їй можливість до тривалого, господарського розвою.

Так пише угорський знавець тамошних рільних відносин, а ми можемо его слова цілком приложити до наших буковинських відносин. І ми маємо бідного мужика, що з нужди утікає з краю за море, і у нас нема фабрик, нема тривалих зарібків. У нас так само використовують рільного робітника дідичі і пахтярі, бо рук є за багато до роботи коло поля, і так само між нашим народом проявляє ся невдоволене, ба крайна розпука. Але у нас є також свій буковинський, релігійний фонд православний, краєвий, кількадесять мільоновий капітал в землі. Через дотеперішню фальшиву господарку він дає дуже малий процент від того капіталу, який ре-

презентує. Централістична господарка не приносить користи самому фондови, а ще менше рільничому населеню краю. Ми вже нераз вказували на той єдиний спосіб, як би величезний маєток релігійного фонду ужити для добра краю, а без шкоди для фонду і радили розparcelювати его, та віддати для управи мужикам. Але ситий голодного не знає. Рішаючі круги не хотять зайняти ся тим важним соціальним питанем, а чекають аж до того часу, коли будуть до того примушені силою подій.

Щоби і у нас не наступили такі сумні події, як в Угорщині, а до того оно мусить прийти силою конечности наслідків, ми подали отсей розумний проект фахового чоловіка для перестороги і науки всіх, що мають очи, а не хотять видіти.

Волохи а церков.

I.

На Угорщині має відбути ся конгрес угорських католиків. Т пер на той конгрес відбувають ся вибори відпоручників. На нім не будуть розбирати справ догматичних, науки і обрядів, лише будуть радити над справами автономічно-адміністраційними, як віроісповідні школи католицькі, конґруа, патронат і т. д. Конгрес складає ся з відпоручників духовних і світських. Світські люди на конгресі потрібні — як кажуть — зжидоватілому угорському правительству на то, щоби нарушити сильній устрій католицької церкви. Чи се вдасть ся правительству, залежить іменно від тих світських членів конґресу. Всі католицькі єпископи виступили солідарно в обороні автономії своєї церкви — і вже правитель-ство угорське боїть ся злого успіху.

Лише три унійтські єпископи румуньські під проводом архієпископа Мігаї ухвалили не післати нікого на сей конгрес і повідомити о тім примаса угорського, а в потребі і цесаря і папу. Однак додали, що коли конгрес узгляднить давно вже висказані бажаня греко-католицької (унійтської) румуньської церкви, то готові взяти участь в нім. Видко з того, що ті гр. кат. єпископи в Угорщині не так хотять зірвати солідарність і перешкодити конґресови, як раше зробити угоду.

Відомо річ, що в Угорщині багато унійтських Волохів; они мають і своїх єпископів і ми-

для розмови волоского и руского языка. Ежели кто си хоче дорозумѣти языка волоского, то най собѣ прочитає из цєи книжки...“ Учив ся з неї шляхтич (резеш) руский Николай Бриндзан в Товтрах. Вона уложена на лад коменюша; по однім боці стоять рускі речєня, а по другій те саме по волоски. Мова руска в тім зошиті циро народна (нарічева). Пр. „Я видѣвъ, якъ вѣи шпоу, якъ вони йшли видъ вас; чупиръ, вуха, нѣс, шия, чериво, нѣхтъ; можна въ кумпаніи журтувати, але ни треба нѣ съ кого си смѣяти: якій цисє; пирироби мѣнѣ тоту одижину; вѣуцѣ, ягнита, поросита, кѣтъ; Левъ естъ наймоцнѣшій вѣдъ вѣхъ, бжолі...“ Видко ся, що поза старанем властий о школи публичні ішло старане самого народу о свої власні, більше відповідні народови школи. В тих школах повставали навіть учебники (писані), і то зовсім добрі учебники — свої рускі! Тим школам завдячуємо, що в них дяки плекали руску мову в часах, коли вона не мала приюту в школах публичних; але і тут втискала ся также польщина, як бачимо із польських записок на тім зошиті.

VII. Нова школа народна.

(Єї завданє. — Єї усїіки. — Література людова).

Перша доба народного шкільництва в Австрій, в котрій на народні мови дуже мало або навіть

і зовсім не звертало ся ніякої уваги, зачерез що народні школи не приносили такої користи народови, як би треба було сподіватися, закінчила ся аж 1867-го р. Сєго року видано основні державні закони, а на їх основі уложило ся ціле жите австрійських народів инакше. Артикул 17-ий сих законів висказує цілковиту свободу науки і єї научуваня, розширяє єї не лиш на університети але также і на народні школи. На підставі тих законів повстав державний закон о народних школах і він витворив нову школу народну. А що в тій новій школі народній почав ся узглядняти більше народний елемент, то се випливало із артикулу 19-го основних законів державних, в котрім сказано: „Всі народи держави є рівноуправнені і кождий нарід має законне право на бережене і плекане своєї народности“. Из того вийшла і иньша задача народної школи, відмінна від тої, яку єї ставило давнє politische Schulverfassung. Тота задача висказана в державнім законі шкільнім з 14-го мая 1869-го р. так: „Діти морально-релігійно виховувати, розвивати їх духову чинність, вивинувати їх знанем і спосібностями, потрібними для життя до дальшого розвитку, і таким чином класти основу для виобразованя здалих людей і членів суспільности“. Тим розширив ся обєм діланя народної школи, на місце давного обмеженя наступила свобода науки, а овочі сих людяних законів бачимо вже днесь. Загальна осьвіта ширить ся, і то примусово,

чим раз дальше, нарід будить ся із довголітнього сну, темнота і загальне невіжество уступає; а з огляду на літературу треба сказати, що коли давна народна школа ледви научила розрізняти букви, а за одним заходом ширила обриджене до тої букви, то теперішня школа витворила вже маси свідомі добра із науки, виховала покоління, що не покидають вже книжки а захочені тою школою до читаня і переконані нею о великій вазі осьвіти, не випускають єї з рук. І учителів иньших виховала нова доба, учителів таких, що є дійсними просьвітителями а не мучителями народу. Таким чином нова народна школа витворила вже на своїм лоні відбит для літератури, покликала єї просто до життя. Що перше було неможливим, і неймовірним, се тепер стало ся ділом. У нас зросла людова література в послідних десятках літ дуже значно, тисячі примірників книжочок і газет розходять ся тепер межі народом, а все те уможливила нова народна школа. І на Буковині видала вона вже свої золоті овочі, нарід горне ся до науки, само мужицтво закладає читальні, читає..., і на Буковині появили ся вже виданя для народу, котрі заспокоюють жадобу і потребу науки у народу. Порівнявши теперішній стан буковинського мужицтва в тім згляді з давнішим, мусить кождий признати великий поступ. Зневіра у власні сили, апатія і байдужність для справ загальних, народних чим раз більше счезає, чим

трополита. На Буковині сею ніхто не хоче й тямити. Буковинські Волохи так не по християнськи обходять ся з другими віроісповіданнями, що они майже ніколи не говорять про своїх власних уніятів на Угорщині (і не лише на Угорщині, але навіть на Буковині, н. пр. в Боянах, де є уніяти-Волохи). З їх поступованя виходило би, мов би у всіх Волохів не було иншої віри, як православна, і що они боронять якоїсь національної своєї церкви. Тимчасом такої церкви они не мають, бо чей же не виречуть ся соток тисяч своїх уніятів на Угорщині а навіть і уніятів в Боянах не відступили нам на зручене. Так по що в краю в імя церкви ширити нетерпимість?

Ворогованем против руских уніятів буковинські Волохи, а особливо їх політики, підкоднують тим самим повагу волоських уніятів. Тимчасом волоські уніяти можуть бути і суть негіршими патріотами волоськими від православних Волохів, як на се дали тепер доказ хоч би згадані єпископи волоські в Угорщині. Они тому торгують ся з ініціаторами конгресу, бо боять ся мадяризації; на конгрес дивлять ся з пункту національного.

Ту справу розбирали вже на угорських католицьких конгресах в році 1869, 1870 і 1871, коли то рускі і волоські уніяти заявили, що унія з року 1697 відноситься лише до спільности догматів, а що-до внутрішнього устрою, обрядів і дисципліни церковної треба би задержати давний стан, отже повинні би відбувати ся особні конгреси рускі і волоські, а в потребі мішані руско-волоські. Угорські Волохи заявили ще тоді, що угорський примас не має права покликувати їх на конгрес, бо то право має лише самостійний архієпископ блазєндорфський. Але всі ті жаданя Волохів тоді усунено; ніхто їх не слухав.

Сим разом рускі єпископи на Угорщині — бодай досі — не прилучили ся до абетиненції волоських єпископів і мабуть возьмуть участь в конгресі; світські уніяти Русини також не відпадуть. А уніятський єпископат волоський длятого видко усуває ся від конгресу, бо находит ся під впливом волоських світських політиків, котрі на свій зїзд колошварський приготували ухваляти противні конгресови. Нема в тих ухвалях ані згадки про народні справи, веюди говорить ся лише про права і інтереси уніятської церкви; але волоські уніяти отверто говорять, що централізація католицької церкви грозить їм омадарщенем, а против того они мусять боронити ся всіми силами.

Ми подали нарочно отсею згадку про угорських уніятів-Волохів, бо хочемо вказати, як Волохи відносять ся до своєї церкви. А щоби наші спостереження мали ширшу підставу, то потрібно вказати, як всі Волохи поступають і на Буковині і на Угорщині і в самим своїм королівстві Румунії. Се ми і зробимо. Як Волохи

ужили церкви на Буковині до політики, до волоощеня руского народу, як они закривають неодну розбишацку роботу православним хрестом, навіть у соїмі, се ми добре знаємо і о тім розписувати ся не потребуємо. Тепер бачимо, що угорські Волохи також задля політики бережуть автономію своєї церкви, зриваючи навіть солідарність з другими католиками; але на Угорщині они не напастники, а угнетений Мадарами нарід, отже поступки їх можна оправдати; они повинні боронити ся і боронять ся. А як Волохи в Румунії обходять ся зі своєю церквою, про се поговоримо на другий раз. Річ в тім, аби бачити, як Волохи, загалом взявши як о нація, відносять ся до своєї церкви; на тім широкім тлі наші буковинські Волохи будуть виглядати в иншій світлі, як себе виставляють.

НОВИНИ.

Чернівці, дня 30. червня 1897.

Пенсіонованя. Адюнкт крайового суду Омелян Левіцький і адюнкт канцелярийний Лев Табора в Чернівцях перенесені в пенсію.

Нещасте на залізниці. В доповненню до наших описів катастрофи коло Пядик, маємо нині додати найновіші вісти. Отже тіло полкового лікаря д-ра Цайлера найшли в вівторок перед полуднем, о тисяч кроків від місця катастрофи, в сорочці, штанах і шапці. Єго занесли зараз до воєнного шпиталю в Коломиї, а нині (в середу) перевезли до Чернівців і поховали по полудні. На тілі покійника на ріжних частях тіла знати тяжкі покалічення і ціле тіло набрєско. — Трупа комісіонера Маєра відіслано до Відня. — Машиніста Сахара і кондуктора Зембицького поховали вчєра в Станіславові при величезній участі публіки. — Робота на місці нещастя йде дуже помалу; машина, тендер і два вагони находит ся ще під водою. Під ними сподівають ся ще найти труїв.

Передплатники *Буковини* з Галичини (на захід від Коломиї) не дістали числа нашої газети з суботи, бо цілий наклад, що йшов до Галичини, також втопив ся коло Пядик разом з редакційними листами, рукописами і т. п., так що і ми через катастрофу маємо шкоду.

(Дирекція почт буковинських повідомляє нас, що більшу часть посилок з затонувшого поїзду висушено на почті в Коломиї і розіслано після адрес).

Перешкід в комунікації ще не усунено, бо нині (в середу рано) ми знов не дістали жадних газет і посилок з Відня і Львова.

Похорон лікаря Цайлера відбув ся нині пополудня. Такого здвигу народу на похороні, як нині був, не видали в Чернівцях і на похоронах найзнатніших людей. Незвичайна пригода, співчуте до нещасної родини, а ще більше цікавість і бажанє сенсацийного видовища стягнуло таку масу публіки. За домовиною покійника йшов лише п. Стрігавка з синами; єго жени, вдови по Цайлері, і матери Цайлера на похороні не було.

Література і жите на Україні. В *Зорі* почали друкувати ся інтересні листи з України російської. У вступі сих листів находимо таку характеристику відносин на Україні:

„Література й жите... Яка література? яке жите? Мабуть література українська й жите українське, бо живемо-ж на Україні, належимо до українського народу. Мабуть, та не дуже...

Так, не дуже... Озираємо ся навкруги, подивимо ся — де та українська література? де те жите наше яко українське жите?

Література вся — то кілька тоненьких худеньких брошурок на рік. Маленькі вони подивитись, маленькі й змістом своїм. А між ними кількома брошурками ще кілька таких, що як би вони не бачили світла, то далеко ліпше було-б.

Така література... А жите?... В йому стільки мінусів, що важко за їми добачити, деж є плюси. Український робочий народ блукає в темряві, гине з убогства, терпить беззаконні

знуцання, не маючи забезпечених людських прав; московський елемент насуває на Україну, забирає до своїх рук землю, политу кровю й потом нашого народу; колишня власність товарієства Січового Запороського — Херсонські й Катеринославські стени — потроху засідають виходці — Москалі: ретрограднодурна москалізаторська школа запоморочує голову нашому народови, денационалізує його, збиває його духовне я. Темрява, безправність, убогство, денационалізація — ось що намальовано на великому малюнку нашого сьогочасного народного житя.

Не ліпше й з інтелігенцією. Безправно-рабська, денационалізована, лінива, неергічна, не здатна до видержаної сталої боротьби, до праці на добро й щастя свого народу, — вона хитаєть ся серед усяких течій і поглядів, не знаючи, до чого взяти ся, якому Богови молити ся. Вчєрашній соціал-демократ, завтра „народник“, позавтрьому „ліберал“ чи „толстовець“, чи й ще що. Сліпі проводирі невидючого народу — вони самі себе топчуть у багно, самі на себе кують кайдани.

Таке вражєне робить наша „література“ й наше „жите“, коли подивити ся на їх взагалі. Але серед цієї безмірно-сумної картини материяльного й духовного занепаду нашого часом забличить то там то инде і щось яєнїше, і щось відрадїїше... Тими яєнїшими, відрадїїшими, хоч і дрібними, виявами чогось иншого, кращого тільки й можна жити, тільки й можна на їх надїяти ся... Их дуже, дуже не багато, але треба зважити, серед яких перешкод доводить ся зростати вьому доброму, щоб зрозуміти, що поки і не може єго доброго бути багато.“

І відтак пише автор листу М. Гримач про новіші видавництва на Україні, торічні і сєгорічні. Найбільше цїнні є виданї твори драматичні, і то Кропивницького і Тобилевича, відтак декотрі дешєві видавництва чернигівські, призначені для народу.

Нїмецькі „рублі.“ Австрійські Нїмці ведуть свою агітацію так далеко, що збирають в цілій Нїмецьчині добровільні жертви на покритє агітаційних коштів против язикового розширення в Чєхах і Моравії. Кождому жертвуючому на ту цїль прирікають залізний перстєнець з написом: „за вірність народови в потребі народу.“ У відозві, котру розіслали по цілій Нїмецьчині і до нїмецьких редакцій, завзивають до борби ось якими словами: „Розложіть огні на горах і бийте в дзвін на івалт усюди, а старонїмецький оклик воєнний Waffena! Waffena! нехай лунає і ворухить всіх від села до села!“ Бідна ти Австрїє, коли маєш таких недлячних дітий та ще між ними, що ти їх уважала вибраними дітьми!

Героїєка женщина. З Фоґаша в Семигороді доносять о такій пригоді: Перед кількома днями в громаді Ієні викликала відвага одної волоської женщини велике вражєне. Скажений пєс напав на єї двоє дітий а відтак відкусив і їй самїй палець. Аж тепєр побачила та жінка, що пєс скажений і що супротив того грозить велика небезпечність дітям, котрих кільканацєтеро стояло і приглядало ся пєсови. Не надумуючись, вхопила відважна жінка пєса за уха і держала єго довший час у воздуху, аж доки не надбігли на єї крик люди і не убили скаженого звїра. Жінку і єї обоє дітий відіслано зараз до Пастєрїєвського інституту в Будапєшті.

Дрібні вісти. Переводчиком для угорської мови при буковиньськїм, крайєвїм правительствї став черновєцький старший рабін др. Йосїф Розєнфєльд. — 300.000 бідних їло 24-го червня в Лондоні спільний обїд на кошт королевої Вікторїї. Княгиня уєльєка навістїла три льокалі, в котрих годовано голодних. — Нїмецьчина має завєсти в себе новий калїбер гвєрїв автоматичних, скорострїльних. Промір цївки будє вноєсити 7-6 міліметра. — Першїй стрейк ради громадської в Лїйтмерїц. Рада ся ухвалила, від 15-го лїнїя заєтановити виконуванє поручєного круга діланя. Чєські днєвники наєликують правительствє до репрєсалиї. — В Парижі збиточники роблять собі забаву з нагоди послїдного замаху на президента. Найдемо

(Далше буде).

вже кілька невольних машин з горючими льон-тами. На щасте за кожний раз загашено ще вчас льонт, а в невольній машині найдено — пісок замість пороху.

Телеграми „Буковини“.

З дня 29-го червня 1897 року.

Берлин. Дотеперішній амбасадор німецький в Римі гр. Білов іменованій провізоричним начальником уряду заграничних справ на місце Маршала.

Берлин. Мікель буде іменованій заступником президента міністерства. Посадовский обіймає уряд внутрішніх справ по Бетіхерови. Білова уважають наслідника Гогенльогого; Маршала не верне вже на давне становище.

Гамбург. Кн. Бімарк захорував тяжко. Др. Швайнінгер заповідає близьку кінчину бувшого канцлера.

ПОКЛАДКИ

від правдивих курій Брама по 15 кр., від голандських чорних з великим білим чубом по 25 кр., від курій Houdans по 25 кр., правдивих стирійських по 10 кр., срібних падуанських по 30 кр., Langshaus по 30 кр., від індиків по 30 кр., срібних Wyandottes по 30 кр., італійських по 30, карликів по 30, Кохінхінських по 25, семигородських голошійок по 20, Dorkings по 25, Нокама по 50 кр., Емденських гусей великанів по 1 зр. за покладок, пекінських качок по 20 кр., від великих стирійських качок по 20 кр.

Розсилаю покладки лише від расових птиць, нагороджуваних дуже часто, і даю за чистіть і правдивість раси всяку гарантію.

MAX PAULY,
Köflach (Steiermark).

„Дністер“

товариство взаїмних обезпечень
у Львові в домі „Просвіти“ Ринок 10.

перше і одинокє руске товариство асекураційне, обезпечає будинки, скот, господарські знаряди, збіжжє в зерні і соломі, сіно в стогах і будинках против шкідливих огнів за можливо найнижшою оплатою.

Дністер розпочав п'ятий рік своєї діяльності. Фонди „Дністра“ після закінченя рахункових з днем 31-го грудня 1896 виносять: фонд основний 50.000 зр., фонд резервовий 54731 зр. 04 кр., резерва премій 34737 зр. 03 кр., разом 139468 зр. 07 кр.

Шкоди ліквідують ся і виплачує ся сейчас по пожарі. В 4-х літах виплатив „Дністер“ 1176 відшкодовань в сумі 309.147 зр. 69 кр.

На жите можна обезпечити ся через „Дністер“ після всіх можливих комбінацій в товаристві взаїмних обезпечень в Кракові, котре дає як найкористнійші умови і видає полїси і квїти в рускїм язикі.

Зголошеня о удїленє агенції в місцевостях, де „Дністер“ не є заступлений, приймають ся.

Пам'ятайте на Народний Дім
в Чернівцях!

ДРУКАРНЯ „РУСКОЇ РАДИ“ в Чернівцях.

Перша на Буковині

РУСКА ДРУКАРНЯ

в Народнім Домі

при улиці Петровича ч. 2.

приймає всякі роботи друкарські в мовах рускій, польській і німецькій.

ДОБІР БУКВ ВЕЛИКИЙ.

Роботи виконує ся скоро, солідно і дешево.

Русини! удавайте ся з роботами до своєї рускої друкарні!

Хто хоче мати добру і дешево МАШИНУ до ШИТЯ,

най удасть ся до мене, то певно не пожалує. Нові продаю дешевше як вусюди, а употреблені, ще добре удержані почавши від 20 зр. і то за готові гроші і на виплат. Хто купить у мене нову чи стару машину, за реперацию не потребує журити ся, бо я роблю тую безплатно через цілий рік.

Русини, удавайте ся до мене, бо я також Русин і обслужу Вас по братньому

З поважанєм

В. Данилевич,
машинїст у бровари Штайнера в Чернівцях, при ул. залізничній (Bahnhofstrasse) ч. 26.

Для панів учителів!
INSPECTIONSBERICHT,
Jahresausweis
і Шкільні повідомленя
(Schulnachrichten)
є на складі
в друкарні „Рускої Ради.“
Просимо о замовленя.

ПОЇЗДИ ЗЕЛІЗНИЦЬ

від дня 1-го мая 1897 після часу середно-європейского.

Відходять з Чернівців					приходять до Чернівців							
до Неполоківців, Снятина, Львова, Відня	819	854	1232	404	1025	з Відня, Львова, Снятина, Неполоківців.	1128	320	757	811	610	
до Глібоки, Гадікфальви, Гатни, Іцкан і Бурдуженів	1148	351	832	—	635	з Бурдуженів, Іцкан, Гатни, Гадікфальви, Глібокої	—	809	1212	350	1000	
до Садагури, Бояна, Новоселиці	645	430	—	—	—	з Новоселиці, Бояна, Садагури	—	1113	950	—	—	
з Глібоки					до Глібоки							
до Карапчава, Сторожинця, Бергомету, Межибродів	814	535	—	—	—	з Межибродів, Бергомету, Сторожинця, Карапчава	635	1037	800	—	—	
Перший поїзд їде на шляху Бергомет, Межиброди від 1-до марта до 3-го вересня що вівторка і п'ятниці.					Перший поїзд їде на шляху Бергомет Карапчів тільки в понеділок; другий поїзд на шляху Бергомет-Межиброди тільки від 1. липня до 31. вересня що понеділка і четверга; третій поїзд не їде в понеділок.							
з Гадікфальви					до Гадікфальви							
до Радівців	610	1003	228	612	805	з Радівців	542	855	115	550	741	
з Гатни					до Гатни							
до Качики, Гурагумори, Вами і Кімполонгу	1010	201	—	—	—	з Кімполонгу, Вами, Гурагумори, Качики	1258	625	—	—	—	
з Іцкан					до Іцкан							
до Сучави	327	630	1009	216	718	зі Сучави	442	842	130	630	837	
з Вами					до Вами							
до Рус-Молдавиці	346	647	913	1132	250	з Рус-Молдавиці	842	1259	204	322	545	905
Поїзди їдуть від часу до часу. Розвідати можна на стациях Вама, Драгоша і обох Молдавицях.					Поїзди ходять від часу до часу. Розвідатись можна на стациях Вами, Драгоші і обох Молдавицях.							
з Карапчава					до Карапчава							
до Чудина н. С.	854	1007	615	—	—	з Чудина н. С.	555	555	—	—	—	
Перший поїзд їде що понеділка, другий з винятком понеділка, нічний кожної днини.					Перший поїзд їде що понеділка, другий з винятком понеділка.							

□ поїзди поспішні; * поїзди особові; без знаку поїзди мішані. Час середно-європейський їде о 46 минут піанїше від черновецкого часу; нічний час рахує ся від 6 год. вечером до 5 год. 59 мин. рано і зазначає ся підчеркнєм минут.